

De KNNV afdeling Twente inventariseert het Hondenven. Dat heeft geleid tot beheersmaatregelen met spectaculaire gevolgen voor flora en fauna. Maar liefst de helft van alle Nederlandse libellensoorten leeft inmiddels bij het geïsoleerde ven.

Tekst Eveline Stegeman-Broos en Ron Poot

Het Hondenven, van inventarisatie tot natuurherstel

Verscholen in het agrarisch gebied van het Twentse Tubbergen ligt het Hondenven, een vennetje omgeven door natte heide, moeras, natte en droge bossen. Ooit een fiere pingo, een bevroren grondwaterbel die opbolde in het landschap van de laatste ijstijd. Nu zie je nog het restant ervan: een meertje omgeven door een oeverwal, de waterspiegel hoger dan de omgeving, een geologisch monument. Doordat het ven als het ware op een heuvel ligt, noemden de boeren het hoogstaand ven, in het Twents 'hoanstaandven', later verbasterd tot 'Hondenven'. Het ven heeft dus niets uit te staan met honden. Het voedselarme ven en zijn omgeving vormen een gevarieerd natuurgebied, rijk aan bijzondere planten en dieren. Een particulier terrein, onderdeel van het landgoed Schultenwolde BV, dat het terrein bedrijfsmatig beheert.

Eind jaren tachtig heeft onze KNNV-afdeling Twente (Almelo) het gebied onderzocht op voornamelijk planten en paddenstoelen. In 1992 verscheen hierover een verslag en later een artikel in *Natura*. De bijzondere vondsten van toen hebben geleid tot uitgebreide beheersmaatregelen in het gebied, grotendeels gefinancierd vanuit het anti-ver-

zuringsbeleid uit de jaren negentig. Vijftien jaar na het afsluiten van het eerste onderzoek zijn we in 2004 opnieuw aan de slag gegaan om te kijken of het beheer iets heeft opgeleverd.

PLAGGEN EN AFGRAVEN

Het beeld van het natuurgebiedje eind jaren tachtig was een sterk vergrast heideterrein met hier en daar enkele resten van een bijzondere natte-heidevegetatie en een veenmoeras. Een mooi maar kwetsbaar gebied. Ons eerste rapport is aanleiding geweest voor de eigenaar van het landgoed om rond de tafel te gaan met deskundigen van diverse natuurorganisaties. Dit overleg heeft geleid tot ingrijpende beheersmaatregelen, zoals het plaggen van stukken vochtige hei in 1996 en 2004. In 2007 is bovendien het naastgelegen rietmoeras afgegraven. De resultaten zijn spectaculair.

De plagstroken groeiden snel vol met kleine zonedauw, witte en bruine snavelbies. Het bijna verdwenen beenbreek kwam massaal terug. Het aantal vaatplanten van de Rode Lijst is in vergelijking met de eerste inventarisatieronde sterk toegenomen: van 17

naar 29. De meest bijzondere vondst was het uiterst zeldzame klein sterrenkroos, dat in het afgegraven moerasgebied opdook, de eerste vondst in Twente ooit. Het is verbazend te zien hoe snel na de beheersmaatregelen zoveel nieuwe plantensoorten opduiken.

BIJZONDERE VENSOORTEN

Vanaf 2004 tot en met 2007 verrichtten we onderzoek aan allerlei diersoorten, vooral libellen hebben we uitgebreid onderzocht. Dat leverde na vier jaar monitoring in en nabij het Hondenven 32 soorten volwassen libellen op. Dat is maar liefst bijna de helft van de in Nederland voorkomende libellensoorten; geen gekke score voor een geïsoleerd stukje natuur in midden Twente! De helft hiervan bleek zich in of rond het Hondenven voort te planten.

De hoofdbewoners van het Hondenven zijn de watersnuffel, gewone pantserjuffer, zwarte heidelibel en de viervlek, alle typische soorten voor zure vennen. Ook bijzondere vensoorten zoals de koraaljuffer en de noordse glazenmaker zijn er te vinden. De oevervegetatie van het ven met een brede rand van Snavelzegge met daartussen veenmossen is enorm waardevol gebleken voor deze libellen. Oude dennen in de directe omgeving van het ven geven beschutting aan net uitgevlogen libellen en zijn sfeerbepalend voor het landschap.

LEUK EN LEERZAAM

Een onderzoek als bij het Hondenven is belangrijk voor kadervorming. Het is leuk en leerzaam om met een groepje een overzichtelijk gebied te verkennen. Om de deskundigheid te bevorderen hebben we voor de "lastige" veenmossen en libellen zelf veldkaarten ontwikkeld. Het verslag van het Hondenven en de gebruikte veldkaarten voor veenmossen en libellen zijn te vinden op de afdelingssite, www.knnv.nl/twenthe

LITERATUUR

Poot, R.J., 1995. De adoptie van het Hondenven. *Natura* 92e jaargang, no. 8, oktober 1995, pag. 180-181

De KNNV in actie, op zoek naar libellen!